

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XLIX. Calumniæ in calumniatoris caput reuersæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

denus Nicæna acta, quæ non tantum docent, in imaginum persecutorem iustissimè vindicatum esse; sed etiam veneficum id, quod & à ratione, & à veritate longè auersum, consulentem, sibi met ipsi pessimè consuluisse. Neque enim tyrannus hoc consilio vitam prolongauit, sed incidit, neque Hebræus aliud obtinuit, quàm vt, mercedis loco, turpissima morte mactaretur. Ita ad perniciem elabuntur ingenia, sine consilio consulentia; aut malitiose suadentia vanitatem.

C A P V T XLIX.

Calumnia in calumniatoris caput reuerfa.

I.

S. Thom. 3. 2.
quæst. 68,
art. 3.

Confausta linguæ soboles est etiam *calumnia*, seu falsa & malitiosa criminis impositio, diabolicum vitium, nam & malus spiritus hinc *diabolus* appellatur. Hæc improba oris soboles tres contaminat, delatum, cui aliquid mali per mendacium affingit; auditorem calumniæ, qui, quia sæpe credit, quod clanculum audit, delatum ad respondendum & refellendum non admittit: ac demum delatorem quoque ipsum in quem reuolat, sicut sagitta à clypeo repercussa. Siquidem primò, eius modi sycophanta, apud prudentes è cantu, vt auis, cognoscitur, & horretur. Socrates calumniatorem nequaquam admittendum esse idcirco suadebat, quia non ex benevolentia tecum, sed malevolentia loquitur: & quemadmodum aliorum arcana tibi detexit, similiter etiam, quæ tu dixeris, exponet alijs. Vt ergo metuendus, sic fugiendus est: neque enim tibi experieris, quàm alijs, fideliorum; cum idem sit, hoc est, calumniator; à quo quid potes aliud, quàm calumniam expectare? Tange illum, & vel modicum offende, mox videbis eum linguam in promptu habere, sicut scorpio caudam, quam ad quemuis afflatum vibrat. Itaque gratiâ sæpe seipsum antè, quàm alterum priuat.

Antonius in
Melissa par. 1.
ser. 35 Max.
ser. 10.

II.

Secundò delator debet timere alium delatorem; qui si desit, tamen sæpe veritas cum tempore emergit, venitque in lucem; & calumnia non rarò, se ipsam prodit. Quid tunc non refundit malorum in authorem suum? Notam illi in frontem, aut saltem in famam inurit; odium creat; fidem omnem adimit; adeò, vt in mendacio deprehensus, postea quoque, cum vera dicit, fidem non

merca-

mereatur. Vix enim quiſquā prudens ei credit, à quo ſe deceptum meminit. Refert Xenophon, Cyrum dicere ad Armenium ſolitu; non ſolum à calumnijs abſtinendum, ſed omnino mentiendum non eſſe: *Apertum enim mendacium hominibus maximè impedimento eſſe ad veniam conſequendam.* Danda eſt quippe his venia, qui ex inſcitia, vel errore mentiuntur: qui data opera apertè calumniantur, nulla venia digni ſunt, nec fide. Vnde falſos teſtes, ipſo iure infames eſſe, ex Eufebio Papa docet Gratianus in hæc verba: *Conſtituimus cum omnibus, qui nobiſcum ſunt Episcopis, vt homicida, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, adulteri, inceſti, venefici, ſuſpecti, criminofi, perjuri, & qui raptum fecerunt, vel falſum teſtimonium dixerunt, ſeu qui ad ſortilegos diuinoſq; concurrerunt, ſimileſq; eorum, nullatenus ad accusationem, vel ad teſtimonium ſint admittendi; quia infames ſunt, & juſtè repellendi, quia eſt funeſta vox eorum.* Fit itaque infamis calumniator, qui alterum voluit infamare. Quid hoc aliud, quàm pati, quod alteri paraſti patiendum?

Xenoph. li. 2
Pz dia.

Gratian.
cauſa. 3. q. 5.
ex Eufeb.
Papa epiſt. 3.
ad Episcopos.
Thuſcia.

Tertiò illico calumnia ipſum verberat calumniatorem: quàm diu enim apud ipſum eſt memoria calumniæ factæ, tam diu factæ conſcientia illum mordet ac flagellat. Hoc eſt, quod dicitur: *Sua- nis eſt homini panis mendacij, & poſtea implebitur os eius calculo.* Quemadmodum enim delectat hominem, ſe calumniando vindicare, aut alteri, cui adulatur, in gratiam commendare; ita ſcrupulus reſidet in eo (qui eſt velut *calculus in ore*) vt eum cruciet, dentefq; identidem offendat, quibus alterius bonam opinionem momordit. Quòd ſi quidam ita ſunt cornei, vt nullum conſcientiæ ſtimulum ampliùs ſentiant, & ſibi ipſis de calumnia plaudant; iam hoc ipſo calumnia cæcitate plectit calumniatorem; quia *mendacia ſi non habent, quem decipiant, ipſa ſibi mentiuntur, ſicut ait Pſal. Mentita eſt iniquitas ſibi.* Quartò nulla calumnia, apud alterum, tantum decerpit de laude, quantum ipſi adimit adulatori: diſcipulum enim, immò filium cum diaboli eſſe oſtendit. *Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, ſic diabolus lapſus genuit quaſi filium mendacium,* ait S. Auguſtinus. *Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere,* ait Veritas. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater eius; mendacij ſcilicet.* At

III.

Prou. 20. 17.

S Chryſ. in
cap. 21. Matth.

Ioan. 8. 44.

Z z z

quid

quid detestabilius est, quàm esse filium talis parentis? Talem autem se esse ostendit, quisquis alteri calumniam impingit. Vtrum ergo magis infamat, alterum, an se ipsum tali patre oriundum?

IV.

S Augustin.
lib. de cōfili
vit. & virt. Et
habetur 21.
q. 2. Nec ar-
tific.
Psal. 5. 20.
Deuter. 5. 20.
Deuter. 19. 16.

Quintò, si nec artificioſo mendacio, nec ſimplici verbo oportet quemquam decipere, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam; ſi Dauid Deum compellans ait: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*; quantò magis affliget calumniatorem? cui dixit: *Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium*? An non igitur æquiſſimum eſt, vt qui calumniã facit, calumniam viciffim patiatur, aut certè à iuſtitia atque magiſtratu ipſe ſibi perniciem accerſat? Idcirco talem Deus olim legem poſuit: *Si ſteterit teſtis mendax contra hominem, accuſans eum prauaricationis, ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante Dominum in conſpectu ſacerdotum, & iudicium, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentiffimè perſcrutantes, inuenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium: reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui: vt audientes veteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non miſereberis eius, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dente pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.* Quàm clarè hic falſo teſti, ſeu calumniatori pœna talionis ſtatuitur? Congruum enim eſt, vt quod quis ſupplicium falſo teſtimonio alteri iniuſtè irrogare voluit, id iuſtè ipſemet patiatur.

V.

Dan 13. 42.

Clariffimi exempli hiſtoria eſt apud Daniele de Susanna pudiciſſima femina, quam duo libidinoſi ſenes de adulterio commiſſo falſò accuſarunt, cùm enim eius corpore frui non poſſent, morte illius voluerunt ſeſe delectare. Inſtituta igitur calumnioſa accuſatione, cùm conſictam à ſe de iuene è manibus elapſo fabulam recitaſſent, hanc coronidem addiderunt: *Huius rei teſtes ſumus. Credidit eis multitudo, quaſi ſenibus, & iudicibus populi, & condemnauerunt eam ad mortem.* Iamq; ducebatur innocens lapidanda, neque quemquam habebat, à quo defenderetur. Non illam nobilitas parentum; non honeſtiſſima educatio; non ſanctiſſimũ coniugium; non vitæ præteritæ optima fama; non amantiſſimus maritus; non ſuctus & lachrymæ cognatorũ, à calumnia liberauerunt. Teſtes erant omni exceptione maiores; cum quibus loquebatur veneratio ſenectutis, auctoritas magiſtratus; denique, qui iudices

judices fuerant, facti ſunt accuſatores. Ergo vndique deſerta ad eum ſolum confugit, qui verè nouerat innocentem. *Exaudiuit igitur Dominus vocem eius, & excitauit Danielem, à quo mendacij conuicti falſi calumnioſiſq; teſtes iuſtam calumniae mercedem retulerunt. Exclamauit itaq; omnis cœtus voce magna, & benedixit Deum, qui ſaluat ſperantes in ſe. Et conſurrexerunt aduerſus duos profyteros (conuicerat enim eos Daniel ex ore ſuo, falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntq; eis, ſicut malè egerant, aduerſus proximum, ut facerent ſecundùm legem Moysi; & interfecerunt eos: & ſaluatus eſt ſanguis innoxius in die illa. In alto virtutis gradu erat innocens Suſanna: ſenes in profundo iacebant peccatorum; vnde illam calumnia, velut ſaxo petebant, ſaxis ipſi digni, hinc ea ex alto in capita illorum reuolarunt, Suſannâ intactâ, vt fieret, quod dicitur: *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet.**

Dan. 13. 69.

Eccle. 17. 27.

VI.

Fuit & Chriſtus lapis angularis, quem Iudæi in altum miſerunt, cùm eum ſuſtulerunt in crucem, multis magniſq; & contumelijs & calumnijs affectum; qui in caput eorum cecidit. An non enim calumnia fuit, quando *coeperunt illum accuſare, dicentes: Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe?* Quæ falſiſſima accuſatio, apud Pilatum plurimùm valebat, cupientem vtique & regnum, & tributum Cæſari ſeruare indemne. Poterat hæc calumnia refelli ipſorummet teſtimonio, à quibus interrogatus Chriſtus, Vtrùm liceret cenſum dare Cæſari, reſponderat diſertè: *Reddite qua ſunt Cæſaris Cæſari; & qua ſunt Dei, Deo.* Teſtes quoque Romani erant, aut Iudæi Publicani, qui Cæſaris veſtigal colligebant, Chriſtum non ſolùm ſoluendum Cæſari tributum docuiſſe, ſed ipſum quoque ſolitum ſoluere. Nam cùm veſſent Capharnaum, acceſſerunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: *Magiſter veſter non ſoluit didrachma? Ait: Etiam.* Poſtea tamen ſi oſtendit Seruator, ſe ad tributum ſoluendum non obſtringi, nihilominus dixit Petro: *Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te.* Adeò non ſolùm pauper erat, vt nec ſtaterem ſecum tunc haberet, ſed etiam circumſpectus, vt vel miraculum facere

Luc. 23. 27.

Matth. 23. 17. ib. v. 23.

Matth. 17. 23.

Z z z 2

mallet,

mallet, quàm negato cenſu alios ſcandalizare. Et tamen Iudæi, repugnante licet conſcientia, per ſummam iniuriam, & malitiam Chriſto obijeunt odioſum crimen, quod ſciant, eò verofimilius Præſidi videri poſſe, quòd Herodianorum tunc ſecta vigeret, qui dicebant, non licere Iudæis regi alienigenæ tributa pendere: itemque colorem addebant, quando dixerunt, eum ſeſe tamquam regem iactare. Si enim rex erat, dubitari non poterat, quia tributa Cæſari danda negaret. Ob has tales calumnias clamauerunt ite-

Matth. 27. 23. rum iterumque: *Crucifigatur*. Vt vocem igitur, ita & ipſum Saluatorem: tamquàm lapidem ſine manibus exciſum in altum miſerunt; qui ſuper capita eorum cecidit, eoſque grauiſſimè percuſos contriuit. Quod ipſe ait, palam prædixit futurum illis verbis: *Numquàm*

Matth. 21. 42. *legiſtis in Scripturis: Lapidem quem reprobauerunt adificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris? Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.* An non contriti ſunt calumniatores Iudæi, quando à Tito & Veſpaſiano obſeſſa eſt Hieroſolyma? an non omnia paria illis reddita? an-

Luc. 23. 27. non & alibi hoc prædixit? *Sequebatur illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. Conuerſus autem ad illas IESVS, dixit: Filia Ieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros. Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beata ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite ſuper nos, & collibus: operite nos. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Et ſcimus, quid factum ſit, malum pro malo, non iniuria, pro iniuria eſt reddita. Ex ore ſuo iudicati ſunt Iudæi. Clama-*

Matth. 27. 25. *uerunt enim: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros; id eſt, nos, & filij noſtri, ſi qua in hac accuſatione calumnia, aut condemnatione iniuſtitia eſt, præſtabimus: nos poenam luemus. Et*

Ioseph lib. 7. *læ matres ſuos edere infantem coactæ ſunt, quemadmodum Iosephus teſtatur. Et vox eſt extrema patientium mala, qui mori vel-*
de bell. Iu-
daico. c. 8.
Luc. 23. 30.
Eccli. 27. 28. *lucant: cadite ſuper nos. Non ergo tunc tantum lapis ſuper caput ca-*

lumnia-

lumniatorum, sed toti montes si cecidissent, melius eis fuisset, quam eam pati calamitatem. Vnde videant, qui calumnijs alios evertunt, quæ eos maneat calamitas, si non in hac vita, saltem in futuro iudicio. Enimuerò videant, quantum sit flagitium calumnia. Si enim Deus non punit ultra meritum, sed citra, vt Theologi docent, & tamen tam seuerè punit calumniantes, potest vtique ex pœnæ atrocitate intelligi sceleris magnitudo.

Hæc, vt homines à calumnijs deterreat, ex ipsis pœnis à Deo inflicis agnita, in causa est, ne poena semper in alteram vitam differatur, sed in terris quoq; detegat calumniarum fabros. Narrat Eusebius, Narcissum Hierosolymitanum Episcopum à tribus falsis testibus de infami crimine fuisse accusatum, mox ipsos infamia maxima fuisse notatos. Primus accusator iurauerat, vt ni verum esset hoc eius Præsulis crimen, Deus eum igne perditum iret: secundus morbum sibi regium imprecabatur, ni vera accusarentur: tertius, si falsum diceret, oculis voluit orbari. Falsum probrum, verum illico plexit supplicium. Nam primus in domo nocte incendio correpta, cum omni familia sua flammis vtricibus conflagrauit. Alter non rex, morbo tamen regio à capite ad pedes correptus & absumptus est. Quorum pœnâ percussus tertius respuit, sed multam non enasit. Videns enim præsentem Dei vindictam ad pœnitentiam seriam confugit. Scelus igitur confessus tantis lacrymis defleuit, vt luminibus orbaretur. Redijt igitur & in hunc, quod molitus est alteri. Pro fræno nobis meritò sunt ista. *Tentamur his tentationibus quotidie. Domine, ait S. Augustinus, sine cessatione tentamur. Quotidiana fornax nostra est humana lingua. Imperas nobis & in hoc genere continentiam. Est qualiscumq; in alyis generibus tentationum mihi facultas explorandi me, in hoc panè nulla est.* Aliquam tamen, velut digito intento, monstrant pœnæ similitum peccatorum. Ideò enim vel punit, vel sinit puniri calumnias caelestis vindex, vt doceat vitari.

Susannam senes primùm procando, deinde calumniando oppugnarunt: viri fæminam, senes iuuenem, & victi sunt. In contrarium & femina iuuenem aggressa est, atque malum, quod illi parauit, tulit, Crispum Constantini Imp. ex Mineruina Filium Fausta vxor Imperatoria deperiijt, atque amore impuro incensa,

VII.

Euseb. lib. 6. hist. c. 7.

S. Augustin. lib. 10. Conf. c. 37.

VIII.

Eutropius lib. 6 hist. cap 7 Augustin. lib 2. Annal Boiorum.

sæpius de stupro interpellavit. Cùm omnia tentasset, illaque Puthipharis vxorem, ille Iosephum strenuè egisset, tam constans inrenuendo, quàm illa impudens in prehensando; mœcha spe sua frustrata; amoreque in odium verso, furiosa mulier priuignum suum ad maritum detulit, mentita, sibi vim inferre voluisse. Non nouit feminam, quisquis femina temerè credit. Constantinus itaque & ipse muliebris ingenij immemor, vxori fidem adhibuit, atque in filium suum, sola accusatione, nulla probatione reum, exarsit iracundiâ; neque ad defensionem admisit. Quare inauditum Polæ in Histria interemit innocentem. Vicisti, Fausta, triumphâ. jacet in sepulchro, qui noluit jacere in tuo thoro. sed non semper duravit tuus triumphus. Aliquot annis latuit innocentia, & fuit triumphata: verùm tandem in lucem erupit, teque vicissim in triumphum duxit. Comperta enim falsissimæ accusationis causa, ac scelere vxoris deprehenso, Constantinus non minùs serio, quàm serò dolens de præcipitata sententia, filioque in præmium castitatis interfecto, Faustam docuit nequaquam fausta alite calumniâ struxisse. Nam eam in ardentibus balneis coniectam caloribus extinxit, quæ caloribus peccauit. Quare calumniosa Imperatrix lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in fontem, quam fecit, seu in quam priuignum præmisit, cuius innocentia calumniatricem post se traxit in ruinam.

Psal. 7. 16.

IX.

Caspar Bruschi-
us in
Chronolog.
German pag.
27. Matth.
Rader. p. 2.
Bauar Sanctæ
pag 102.
Thegan. de
reb. gestis ab
Ludonico
Imp. p. 296.
c. 2. ap Bi-
thæum.

Non omitam hic inferere, quod Caspar Bruschi-
us in Chronologia monasteriorum Germaniæ, quin etiam Crusius, Frischli-
nus, Munsterus (quorum fidem tamen subleſtam facit, non sine
caussa Raderus noster) de sanctissimi nominis femina memoriæ
prodidit. Hiltegardis ea est, Hildebrando Sueuorum Duce, &
Regarda heroina domo Bauarâ, nara, coniuge Caroli Magni.
Anno Christi 783. defuncta: quam antiquissimus author Thega-
nus *beatissimam* nominat, Chronicon Mindenſe & Andecenſe,
prænomine & titulo *Sancta* honorant. Bruschi-
us: *Fundatrix sancta vocatur, non quod canonizata sit à Romanis
Pontificibus, sed quod ab incunabulis Christi doctrinarum ac præceptio-
num studiosissima, summo semper studio aegrotos inuiserit, & verbo Dei
consolata sit; quod è partu laborantibus feminis Imperatrix etiam ad-
fuerit; quod omnibus pauperibus largissima elemosynarum distribu-
tione operis*

ne opem summam tulerit. Cuius pietatis infigne & conspicuum hodie adhuc est in Campidunensi monasterio indicium: ubi in eius memoriam singulis septimanis bis, diebus videlicet Lune & Veneris, ducenti homines pauperes distributis panibus cibari, ac refocillari solent. Hæc talis Hiltegardis nobilissimi religiosorum nobilium Monasterij Campidunensis Fundatrix fuit; vel quia grata esse voluit, quòd ex humiliori statu ad supremum regia maiestatis fastigium ascenderis, vt probabilius conijcit Raderus: vel ob ærumnas grauissimas, quas more aliorum Sanctorum exantlauit. Usa est, ipso Crusio teste, ad adificationem eius Monasterij, duobus ab vrbe Constantinopoli statura & robore incomparabilibus gigantibus, Sancimone, & Celebrando. Portabant ij saxa humeris suis, ad nouam adificationem, tantumambo in die præstantes, quantum alij sedecim. Valde autem erant voraces, ita vt hominibus admirationi, & risui essent: sicuti vetustis temporibus Hercules Budoimus cognominatus, quòd totos tauros deuoraret. Vt autem Hiltegardis templum monasterij huius, quod ædificauerat & amplissime fundauerat, etiam sacris Reliquijs locupletaret, Romæ apud ipsum Pontificem sollicitauit. Ibi enim postquam narrauit Pontifici de cœnobio, quod condidisset in Illergonia; Crusio ipso, hæretico licet, teste; petijt sibi reliquias aliquot Sanctorum in id dari. Verum cum hic plus dare nollet, quam quantum ipsa minimo digito sustinere posset, inuocauit illa beatam Mariam, oraret Filium suum, vt is roboraret digitum sua Hiltegardis. Ita, robore diuinitus petito, cum omnium admiratione, paruo digito magnum pondus sustulit variarum reliquiarum. Hinc regina nomen auctum, ait Crusius, SANCTA & MAGNA Hiltegardis. Post Papa iter ingrediens (Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus 350 comitatus) vnà cum Imperatore Carolo & Hiltegarde Campidonum medio ferè Maio peruenit. Vbi Concursus hominum ad spectaculum dedicationis cœnobij vndique factus. Huius Monasterij originem (quam narrare, non testari mens est) refert Bruschius ex antiquis Chronicis Campidunensis cœnobij in hunc modum. Incidit necessitas Carolo Magno belli aduersus Saxones suscipiendi. In absentia igitur sua Talandum matris suæ fratrem Vicarium constituit: cui & Imperij curas, & coniugem Hiltegardē etiam atque etiam commendauit. Qui fidelitatis atque honestatis omnis oblitus, etiam tori vicarium acturus, non veritus est

tus est

tus est inhonesta petere ab Imperatrice. Sed qui Helenam quaesivit, Lucretiam inuenit, immò Susannam. Neque enim tantæ virtutis femina aut maritum absentem, aut præsentem Deum uoluit offendere fidelitatis pariter, ac pietatis memor. Desideratæ rei negatione magis accensus est insanus amor. Nec destitit identidem fatigare precibus castam mulierem Talandus; quem metuens Imperatrix cœpit de astu, consueto feminarum clypeo, cogitare. Tandem igitur aliquando, quasi victa manus daret, ita ei respondit: Scis, quanti res periculi sit, quæ inter nos agitur, acutum est de nobis, si palàm fiat. Quare summopere cauendum est, ne resciaur. Tuum igitur erit, ut locum tutum, secretumque ædifices, in quo conuenire possimus, omnibus arbitris remotis, reliqua me curare finito. Ille spe plenus, repente palatium insigne extrui curauit. Quo absoluto, penitiorum aditum regio apparatus ornauit, ad quem ex aula tribus ibatur portis; illuc duxit Imperatricem. Illa præeuntem secuta usque ad intimam conclauis ultimæ januam. Eò ubi peruentum est, subito januam adduxit, diligenterque fores obserauit: quin & custodes apposuit, à quibus seruaretur. Quo in carcere diu conclusum atque emaciatum, pro meritis castigauit. Ille fame, solitudine, & supplicij metu pænè exanimatus, quotidie ad Hiltegardem misit, qui delicti veniam, gratiamque libertatis impetraret; nec tamen impetrauit antè, quàm fama esset, Cæsarem è Saxonia reuerti. Tunc enim, nimirum marito præsentem, satis se tutam fore arbitrata Imperatrix, liberum eum dimisit. Plerumque vertitur gratia malignis facta in maioris malitiæ occasionem. Hinc & Talandus carcere emissus, reduci Carolo obuiam profectus est. Quem cum saluaret, pallidus, & osseo ore, interrogauit Cæsar, quænam tam diri vultus tamque macilenti aspectus causa esset? Perfide, perfidæque fronte respondit: Inuidissime Imperator, exhaustum viribus & sanguine vides; & quid mirum si color fugie è genis? mirum est, quòd vita remanserit, inter tot & tantas ærumnas. Domum tuam, imò totius Imperij gubernacula mihi commisisti hinc discedens. Suscepi lubens, & operam omnem impendi, ne quid publicæ priuatæque utilitatis negligeretur. Pro quo labore, eam gratiam reportauit, ut à rebus gerendis remotus, & in custodia

diã datũs, duriffimẽque habitus p̃nẽ enecaret fame. Quam ergaſtuli p̃enam tantõ grauiũs ſenſi, quia innocens fui. Libenter tuliffem, ſi meruiſſem. Cogitaſſem enim, à benefico Numine breui me ſupplicio mitique p̃lecti, vt aeterno liberarer. Nunc autem ego lui, vt alteri licentiũs peccandi eſſet occaſio, ſi cuſtos remoueret. Iam diu expectauerat Carolus, quiſnam huius eſſet audaciã, intelligere, & iubebat Talandum nominare temeritatis authorem. Ille igitur, ducto ex imis p̃cordijs ſuſpirio, & oculis in calumiffis, quaſi ſuperos teſtes aduocaret, Pudet, inquit, pigetque nominare authorem, õ Caſar. Et hæc factus, vocem preſſit, quaſi inuitus nominaret tanti ſceleris reũm. Mox tamen in hæc verba erupit. Quis alius hæc talia fatere potuiſſet, niſi Imperatrix? Illa, illa, õ Caſar, me libero, amoribus ac libidini ſuã tam liberẽ vacare non quiuiſſet. Vt ergo monitore, & freno careret; tam diu me in vincula coniecit, donec audiret, te rediturum. De reditu tuo, vbi intellexit, carcerem aperuit, meque in libertatem reſtituit. Magnis viris, magnæ ſunt iræ, quando offenduntur. Ita igitur, his auditis, exarſit Carolus, vt in palatio ſuo non diuerteret: enimuerõ, vt mandaret, moecham in proximẽ præterfluentem præcipitari. Quod vbi ad Imperatricem emanauit citiũs, fuga ſibi mature conſuluit, atque vulgo ignota, in gynæceo cuiuſdam ſatraparum Imperij, latitans vitam ſeruauit. Ibi tuta ſibi videbatur. Sed quid eſt in hoc mundo tutum? Haud multõ poſt accidit, vt Imperator, ex itinere, apud eundem ſatrapam interiungeret, repentinus hoſpes. Ibi Hiltegardis, communium mulierum curioſitate, per feneftram proſpiciens, obſeruabat aduenientes; ſed & ipſa à Talando obſeruata, & Caſari prodita eſt. Illico igitur ira vetũs p̃nẽ ſepulta reuixit. Quare ſubito impetu incaleſcens mandauit, vt ad ſiluam rapta oculis priuaretur, ibique omni ope deſtituta relinqueretur feris laceranda. O fortuna quam mutabilis es! õ quam inſatiabilis infelicitas! Iam ſep̃tabat Hiltegardis aſylum reperiffẽ; jam in portu nauigabat; cum noui ſeſe ſcopuli offendèrunt. Solus loci dominus, & mater familias antẽ nouerant, quam inter reliquas gynæcei nymphas hoſpitem alerent. Poſtea vbi agnitam, & ad tam miſerabilem latitudinem damnatam viderunt, non potuerunt ſatis eius calamitatem de-

tem deplorare. Ipa quoque quàm diu oculos habuit, quibus lachrymas funderet, à fletu non ceſſauit. At nihil iram Zelotypi lachrymæ molliuerunt. Ducitur in ſiluam, ne alios quoque moueat ad miſerationem, ſi habeat carnificinæ ſuæ ſpectatores. Iamque arbori alligatur exoculanda, cùm ruruſ mirabili Numiniſ prouidentia, aurei velleris Eques Freidenbergenſis genere ſuperuenit; iſque à ſore Imperatricis Adelinda miſſus, qui eam ſub cultro iam conſtitutam, è manibus licitorum eripuit. Ne verò id Imperatori innoteſceret, canem illis obrulit, cui oculos eradica-rent, quos deferrent ad Cæſarem. Ita ruruſ pia ac innocens femina experta eſt fortunam fauentiorem, Carolo bona fraude decepto, nec quidquam inter caninos & humanos oculos discrimi-nante. Hiltgardis etiam hoc periculo defuncta, inde Romam profecta eſt exulatum, ſidiſſima ſibi virgine Roſina de Bodman in comitem aſſumpta. Romæ, ne eſſet otioſa, aut nihil boni face-ret, artem exercuit, à prima iuuentute traditam; vt ſcilicet ſalutare herbulas legeret, variaſque inde conficeret medicinas. Nouerat enim omnium graminum & radicum vires, *Seminaq; & flores, & ſuccos*, per quos afflicta valetudo redit in vigorem. Arti ac peritiæ Deus iunxit felicitatem. Plerosque quos curabat, ſanabat. Et, ſi pauperes eſſent, ſanabat gratis. Quibus rebus factum eſt, vt breui temporis ſpatio longè lateq; inclareſceret, neque jam Romæ dumtaxat, ſed etiam paſſim alibi ars illius celebraretur; multi que ad eam ſe deferri curarent, qui deſperatis morbis affecti, ab alijs medicis auxilium nullum accipiebant. Interea nec defuit diuinus oculus, qui de cælo reſpexit ſuper filios hominum, & ſicut Hiltgardem calumnias paſſam, morborum proſperè curandorum gloria extulit; ita viciffim in impium calumniarum architectum Talandum animaduertit. Nam qui cauſa erat, vt Imperatrix panè oculos ſuos perderet, ipſe diuinitus perdidit uſum oculorum, juſtiſſimâ poenâ talionis. Neque in oculis ſolum inſiſta eſt poena: totum præterea corpus illius foediſſima lepra eſt perſuſum. Itum eſt ad omnes medicos, tentata ſunt remedia omnia. Nihil vel hominum ars, vel graminum natura profecerunt. Dum vbique inquiritur, fama creſcit, Romæ eſſe feminam, velut nouam aliquam ſæculi Medeam, quæ omnes nôrit morbos ſanare. Ta-

landus,

landus, desiderio sanitatis, siue bonis illa artibus, siue Theffalis
 vtatur, statuit cum fratre Imperatore Romam proficisci, atque
 opem illius feminæ implorare, quæ nullum sine ope à se dimitte-
 re ferebatur. Committit se viæ, & Romam appellit. Nec fuit
 difficile, Romæ, illam reperire, quæ jam in toto orbe celebris ha-
 bebatur. Quem postquam Hiltegardis de fenestra vidit, illico ag-
 nouit. Sed & causam aduentûs intellexit. Quid tunc eam face-
 re iussisset affectus, nisi virtus naturæ imperasset? Scilicet ma-
 lum malo addidisset, si fuisset ipsa mala. *In oculis suis lachrymatur* Eccli. 2. 16.
inimicus: & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine: & si incurre-
rint tibi mala, inuenies eum illic priorem. In oculis suis lachrymatur
inimicus, & quasi adinuans suffodiet plantas tuas. At non talis fuit
 heroina illa. Incidit utique illi in mentem: Hic est Talandus ille.
 Hic est ille impurus adulter, perfidus sollicitator, mendax calum-
 niator, qui famam, qui vitam meam ad extrema duxit. En vt,
 qui in causa fuit vt mihi oculi essent eradendi, ipse cæcitate &
 nocte plenus, horribili scabie plenus est! En, vt mea ope indiget?
 Noui herbas, scio pharmaca, perspectam habeo vim lapidum qui
 sanare, qui cruciari possint. Non sanabo, cruciabo. Haud me
 videt cæcus; nec tot ærumnis mutatum vultum agnoscunt, qui
 eum comitantur. Age anime, refrigera te, vindica tam grauem
 calumniam; & dolorem pro dolore repone. Hæc atque alia ta-
 lia suggessit utique memor tam atrocium iniuriarum animus. Sed
 virtus eum subegit, & suavit meliora. Misit itaque ad eum Rosi-
 nam suam, iussitque primùm causam tollere morbi, postea qua-
 rere medicinam, de qua ipsa sit interim prospectura. Ne autem
 causam ignoraret, ad sacerdotem eum ablegauit, cui peccata sua
 confiteretur, ob quæ utique in hæc mala incidisset. Ille seu amo-
 re sanitatis, seu quòd ictus saperet, crimenque suum agnosceret,
 paruit. Confessione, poenitentiaque peracta, intra paucos dies,
 visum recuperauit, totoque corpore mundatus est, cum pariter &
 mentis & corporis sanie emaculasset. Pro miraculo ea res habita
 est. Et æquè Pontifex atque Imperator Carolus feminæ peregrina-
 næ consilium auxiliumque admirati, eam ad se accersuerunt; ea
 autem ad palatium neutrius consentiens venire, respondit, poste-
 ro se die in D. Petri Ecclesia utriusque locuturam. Aderat dies al-

zera, aderat & Hilgardis Rosina comitante. Venit & cum Pontifice Imperator. Magna est omnium expectatio mulierem peregrinam tot mirorum patricem videre cupientium. Sed omnem superauit expectationem, quod eam primo statim aspectu Carolus agnosceret, & tamquam Imperatricem coniugem salutaret. Agnita Hilgardis & Pontifici, & marito omnem totius calumniae feriem denarravit, Deoque & grates, & laudes dixit, qui electos suos *deducit in via mirabili, & facit mirabilia magna*. Neque discrimina dumtaxat recensuit, quae euaserat; sed etiam innocentiam suam, & Talandi calumniam detexit. Carolus veritatem edoctus, ingenti gaudio, illam in uxorem recepit, filijs quoque matrem Roma reducturus. Mox deinde ira omni in Talandum conuersa, cogitauit, quibus eum supplicij è medio tollendum mandaret. Sed ad clementiam ab incunabulis educata Hilgardis, inimico suo capitali vitam impetrauit. Haud tamen impetrare potuit, quin in exilium, extra Imperij fines, relegaretur. Tum noua læticia, nouumque festum Romæ extitit, Pontifice eos denuo coniungente ac benedicente, & Carolo quidem *Magni*, Hilgardis autem *Magne* nomen tribuente. Hæc ubi Romæ gesta sunt, reuersi in Germaniam, communi consensu, duo insignia pietatis monumenta exædificarunt, ad honorem Dei Matris ac Virginis: Hilgardis quidem ex voto vnum Campiduni, Carolus autem Magnus Aquisgrani alterum: quod vtrumque voluerunt esse grati animi æternum testimonium; ob innocentiae ac veritatis antè oppressæ, nunc autem manifestatæ victoriæ & triumphum. Atque hæc verissima est vtriusque ædificij sacri origo, teste Bruschio.

X. Quod num ita sit, ego neque jurare volo, neque litigare. Narrata narro. Authores do, non fidem, quæ sit penes authores. Scio, esse, qui moneat, *in acta Hilgardis prodigiosa fabularum monstra, qualia neq; Phryx olim fabulator cogitauit, nec Phædro in mentem fuerunt, nec in Parnasso Ascræus somniauit, irrepisse, & à quibusdam in historiam, tamquam certa legitimaq; recepta admissaq;*. Ego hæc pro certis non vendo. Monstra tamen fabularum non agnosco, nec somnia, qualia Æsopus aut Phædrus somniauit. Non enim bestiarum in his gestis feruntur locuta; sed talia narrantur, qualia passim
alij

Sap. 10. 17.
Psal. 135. 4.

alijs quoque heroibus leguntur contigisse. *Mirabilia Deus in sanctis suis.* Ita eorum exercet virtutem; ita probat patientiam, ita illustrat sanctitatem; ita denique ostendit, calumnias ad extremum in ipsorum calumniantium infamiam redundare. Enimvero, si demus hæc ficta esse, an nihil ex illis discere licet? *Fabula etsi vim veritatis non habeat, ait S. Ambrosius, tamen rationem habet, ut iuxta eam possit veritas manifestari.* Referunt seculares, virum quemdam fuisse, ut quoties beneficio virium suarum destitutus, amicam & nutricem terram impulsu aduersarij contigisset, de solo surgens magis in aduersarium prænaleret; & sic occasio prostrati occasio fiebat triumphi. Dabat infirmitas fortitudinem, lapsus palmam, ruina victoriam. Cui hæc conuenient, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, ut gloriosior resurgeret? Hæc D. Ambrosius. Licet ergo pari modo siue historiam, siue fabulam Hiltegardis etiam nobis ad mores accommodare.

Ac sanè multa inde hauriri possunt documenta. 1. Etiam magnatibus suas cruces, suasque arumnas esse; ut inde humilientur. Immò quò quisque est maior ac potentior, eò magis patet ad idus Fortunæ excipiendos. 2. Hinc solatium est minorum gentium hominibus, si videant etiam Principibus, Regibus, Imperatoribus suos esse casus, seque tantos socios habere miseriarum. 3. Monentur Principes, ut videant, cui fidant. Talandus frater fuit Caroli Magni, nec tamen fidus fuit. Nimirum *fratrum quoque gratia rara.* 4. Si tantus Princeps, Si frater Cæsaris non fuit fidus custos castitatis, quid mirum est alios quoque esse eiusdem virtutis insidiatores? Dolendum. heu sanguineis lachrymis deplorandum est, quòd multi pædagogi, multi Parochi, multi Pastores; pueros suos, subditos suos, oves suas ad seelus sollicitent! quasi primis stipendium, secundis beneficium, tertijs merces datur, ut animas ducant ad Infernum. 5. Discimus nullam feminis esse excusationem, si se sinant allici, & in fornicationes, adulteria, incestus consentiant. Hiltegardem habent, Hiltegardem imitentur, & decipere volentes bono dolo decipiant. Ad hoc à natura astutiam acceperunt, ut astum malum, bono illudant; non ut maritos suos decipiant. 6. Ex his gestis intelligimus iudicia Dei, & *mirabilia opera Altissimi.* Sinit innocentes pati; sinit honestissimos infamari; sinit castissimos turpissimis calumnijs infamari;

Psal. 67. 43.

S. Ambrosius lib. 3 de officijs.

XI.

Eccli. 11. 4.

Sap 3. 6.

mari; finit morti adjudicari vita dignos. Sic eos expolit, sic tamquam aurum in fornace probat; sic ad maiorem gloriam atque honorem promouet. Quis enim dubitet, Hiltegardem receptam, quam primò acceptam Imperatori fuisse longè chariorem honorationemque? Et debebat utique Carolus hanc illi compensationem. Vno verbo, Hiltegardis nulla alia re Sancta nomen magis potuit mereri, quam patienti fortiq̄ue exaltatione tantæ calamitatis. 7. Quod maximè spectat historia, discant hinc falsi delatores, quale eos maneat præmium suæ accusationis. Ad tempus nocere possunt, cum tempore profunt, & exaltant, quos deprimere voluerunt: ac per quod ipsi voluerunt emergere, per illud ipsum tandem in paria, immò maiora mala deiciuntur. Verè enim dictum est: *Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.*

Psal. 71. 4.

XII.

Ven. Beda
tom. 3. in vi-
ta S. Arnolphi

Cuius rei manifestum paradigma etiam Venerabilis Beda de S. Arnolfo Episcopo his verbis narrat. *Quidam homo scelestus nomine Notto, ausus est irrogare cum complicibus suis episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet, eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem deditum voluptati: ad cuius lectum nocturnis horis, non solum rex, verum etiam regina, tamquam consilium flagitantes interdum properarent. Cum ergo vir ille die quadam, aluo referto vino una cum detrahente socio suo strata petisset, iubente Domino, omnia vestimenta illorum vallantur undiq; flammâ. Quibus illico cum ingenti clamore prosilientibus, aquam circa nates ac genitalia loca, ubi canisilla illorum acerrimè cremabantur inicientibus, nec omnino flammam diuinitus missam extinguere valentibus, tandem ad instar porcorum luto volutabri sese pariter involuunt, & ibi diu vociferantes, vix ad ultimum pœnam, quam meritò patiebantur, euaserunt. In quibus profectò impletum est hoc, quod scriptum est in Psalmo: Detrahentem secretò proximo suo hunc persequer: in tantum, ut & illud diuina censura factum esse non ambigamus quòd detractores isti vehementissimè cremabantur in partibus illis, ubi libido, de qua calumniabantur virum iustum, regnare non dubitatur. nec multò post auctor huius detractionis, prefatus videlicet Notto, in huiusmodi criminibus diffamatus apud regem, ut scelera eius una cum vita regalis gladium amputaret; nec non & filium eius eidem sententia subiaceret.*

CAPVT